

Երեսնյա այսպիսին

**ՄԱՅՐ ԱՅԹՈՒ ՍՈՒՐԲ ԷԶՄԻԱՍԻ
ԿՐՈՆԱԿԱՆ, ՄԵՆԱԿՈՒԹԱՅԻՆ,
ԼՐԱՏՎԱԿԱՆ ԵՐԿՆԱԲԱԾԱԹԵՐԹ**

Հայրապետական մաղթանք Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի գահակալության 11-րդ տարեդարձի առիթով

Նոյեմբերի 7-ին Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնում մատուցվեց սուրբ Պատարագ, որի ավարտին Ն. Ս. Օ. Տ. Գարեգին Բ Մայրապետը, որի ամենամեծ շաղկապը հայոց Կաթողիկոսի օծմանն է, գահակալման 11-րդ տարեդարձի կապակցությամբ կատարվեց Հայրապետական մաղթանք:

Այս առիթով Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնում համախմբվել էին թեմակալ առաջնորդներ ու միաբաններ՝ շնորհավորելու Նոյնի Մրցությանը և արժեք առաջնորդ առ բարձրագույն Տեղի՝ ազգանկր շաղկապի կրթական և ազգային կյանքի արժեքաբեկությունը, Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի պալատությունը ու անասանությունը համար:

Մինչ մաղթանքի արարողությունը՝ պատարագի Տ. Արտակ եպս Տիգրանյանը միաբանության անուանից երախտագիտություն և շնորհակալություն հայտարարեց Նոյնի Մրցությանը. «Սուրբ Էջմիածինն իր գահակալով հայտնվեց այն մշտադիմ, կենսատու աղբյուրն է, որ բխեցրեց մեր Տեղ Ֆրիտու Քրիստոսը: Փառք ու գոհություն ամենակալող և երախտագիտու Աստծուն: Փառք, որ մեզ դարձրեց իր ժողովուրդը: Սուրբ Գրիգոր Լուսավորչի խնդրանքով Քրիստոսն իր էջով է աստվածային փառքով լուսավորեց Հայոց երկիրը, վարդապետական Սուրբ Էջմիածինը: Այսօր է Մայր Աթոռի հոգեւոր իշխանությունը ձգվում-տարածվում բոլոր այն վայրեր, աշխարհի այն կողմեր, ուր կան հայադիր, լուսավորչական ժողովուրդ և հոգեւորական: Անկախ իրենց դիրքից է աստիճանից՝ բոլորն անխախտ կապված են Սուրբ Էջմիածնի Աթոռին և Նրա գահակալ հայրապետների իշխանությանը, ովքեր առ Գրիգոր Լուսավորչի հաջորդներն են: Նրանք անխախտ են անկրակապ իշխանություն և հայի արդեօր տեղից հաստատել, բարեկարգել, պահել կանոնական սահմաններում: Մաղթանքի արարողության ավարտին ներկա ժողովուրդին է եկեղեցականաց հայրիկ իր օրհնությունը բերեց Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը:

ՎԵՋԱՓԱՂ ՏԵՐ

Տասնմեկ տարի առաջ Ղուբ Աստուծո կամքով ու ազգի ընտրությամբ ստանձնեցիք մեր Սուրբ Եկեղեցու հովհապատեղի հովհապատեղականությունը մեզ բացառիկ են եղել եկեղեցու դերն ու նշանակությունը՝ ոչ միայն հոգեւոր, գիտականության, այլև պատմա-մշակութային, հասարակական, սոցիալական, բարոյա-հոգե-բանական առումներով: Այդ բացառիկության ծեղր բերման գործում անգնահատելի դերակատարություն են ունեցել մեր փառապան հովհապատեղի իմաստությունն ու հեռատեսությունը, որդեգրությունը ու ղեկավարությունը, սոցիալական ժողովուրդի ու երկրի ներկա ու ապագա լուսավոր տեսլականին՝ բացառիկ անցյալով դարձնելով մեր ժամանակների, անցյալի, վայրիկների միջով: Նրանցից մեկն էլ այսօր Ձերոց Մրցությունն է, ում բազմ ընկած ժամանակաշրջանը՝ իր ղեկավարություններով, հոգի ու ապրումներով, հետեւաբար նաեւ պատմականապես, ամենակն էլ հեշտ է: Մակայն ճանաչելով Ձեզ՝ փստառ ենք, որ համեմատ եկեղեցու ու հայրենիքի շնորհից, համեմատ պետականության անկախության ու ժողովրդի հավերժական ընթացքի՝ Ղուբ հոգեւոր նույնիսկ անխախտ հնարավոր դարձնել, և ամենակն էլ հոգ չէ, թե որս համար որքան անցել էլ հիշերեք պետք է անցյալներ, որքան չի ու ներկ վախճել: Ուստի շնորհակալություն Ձերոց Մրցությանը՝ գահակալության տարեդարձի առիթով, որդեգրական սիրով, խոնարհումով ու ակնածանքով արդուում ենք, որ Տեղ Ձերոց Ձեզ երկար ու երկար տարիներ հաստատուն են անասան պահի Լուսավորչի գահին ու Ձերոց վստահ կոչմանն է: Քանի որ Ձերոց Ձեզ առաջնորդություն, սեր ու իմաստություն, համբերություն ու հոգու փառաբանություն, որպեսզի Ձեզ գահակալած հոտին ուղղվաք իրավապետությամբ, հայրական հոգաբարձությամբ ու իմաստով առաջնորդեք դեպի գալիք ժամանակներ:

Որդակալական սիրով՝
Մատչիմ իր հիմքերով Ձերոց օծելա տուր աշուն՝
«Երիտասարդ Հայաստան» թերթի խմբագրականով

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՎԵՋԱՐԱՆՈՒՄ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն ընդունեց

28 հոկտեմբերի

Մոնրեալի խաղաղաբեկ

Ն. Ս. Օ. Տ. Գարեգին Բ Մայրապետը Պաշտպան և Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն ընդունեց Մոնրեալի բնակավայր Փիտաղ Փրանկելին՝ Համապայլ հայոց ընթացիկ առաջնորդ Տ. Բագրատյան եպս Գալատասյանի ուղեկցությամբ:

Նոյնի Մրցությունը, որդեգրելով բարոյաբանի խաղաղ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի, իր գահակալությանն ու երախտագիտությունը հայտնեց Համապայլ իշխանություններին, որ ամառաբեր չեն եղել հայոց մեծագույն ուղեկցությունը:

Մոնրեալում իր 17 տարի առաջ ճանաչել են Հայոց Յն-Կաթողիկոսությունը:

Իր հեղինակ Մոնրեալի բնակավայրում Փիտաղ Փրանկելին իր ջերմ ջերմակալությունը հայտնեց ընդունվող ժամանակ: Նա-մոնրեալում Մայր Աթոռի բազմաթիվ ընդունվող հայ հոգեւոր մշակույթի գահին՝ մեծաբար բարոյապետը ճանաչողություն հայտնեց որպես ցուցադրել նաեւ Մոնրեալի ժողովուրդը:

29 հոկտեմբերի

ԱՐԿ լրագրողներին

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն ընդունեց ԱՐԿ երկրներից հուստատման, Բեյառուտից, Ուրբախից, իր լրագրողներին, Հայաստան ժամանաձ օր խմբի լրագրողներին ուղեկցությամբ Հայաստանի Հանրապետություն մշակույթի նախարար Համբարձումյանի ու ԱՐԿ երկրների լրագրողական միությունների կոմիտեի նախագահի գլխավոր բար-տուղար Արտուր Մալումյանը:

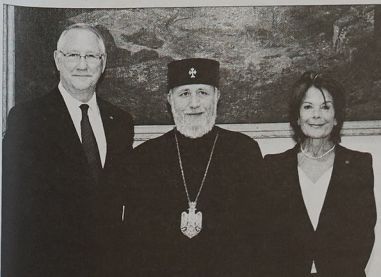
Նոյնի Մրցությունը որդեգրեց լրագրողների այց Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի, որից հետո նրանց հեռավորությունը ընձեռնեց իրենց հեռավորությունը հարցերն ուղղել Ամենայն Հայաստանին: Ի պատասխան այդ հարցումները՝ Նոյնի Մրցությունը անդրադարձավ Հայ Լուսավորչական եկեղեցու ներկայիս վիճակին, հոգեւոր կյանքում իրականացվող միջոցառումներին ու եկեղեցիական աշխատանքներին, վրաց եկեղեցու հետ հարաբերություններին և այլն:

4 նոյեմբերի

ԱՄԵ ԱՐՏԱՐԻՆ ԱՆԵՐՏԻՐ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ

Ն. Ս. Օ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն ընդունեց Արտաշես Միսաքյան Երիտուրյանների արտաքին առևտրի նախարար Հեյալա Նուրբան և Բախարի գլխավորած պալատիկությանը՝ ԱՄՆ-ում ՀՀ դեսպան Կառնալ Միլիթյանի ուղեկցությամբ:

Նոյնի Մրցությունը որդեգրեց տիպիկ նախարարին և պալատիկությանը անդամներին՝ որդեգրությունը հայտնեց Հայաստանում և Արտաշես Միսաքյան Երիտուրյանների միջև խորացող ջերմ ու երախտագիտական հարաբերություններ, երկու ժողովուրդների բարեկամության խաղաղ խաղաղությունը: Վերադառնալով Հայաստանի Հանրապետությունը, Նոյնի Մրցությունը իր ջերմ ուղեկցությունը փոխանցեց նաեւ Արտաշես Միսաքյան Երիտուրյանների Հայրենիքի կառավարչին Հեյալա Նուրբանից ու Միսաքյանից, ում հոգաբարձությամբ վերադառնալով Հայաստանի ծննդավայրը միջնադարյան վանքերից մեկը՝ Հայրաբեր: Հարունությունը՝ էջ 2

ՀԱՅՈՑ ԿԱՌՈՒԴԿՈՒՄԵՆ ԾԻՒԽՊՈՒՄ Ա ՎՐԲՎԿԵՋԻ (1632-1655)

Ավագը՝ թիվ 15-20
Թուրք-պարսկական պատերազմի ժամանակ՝ 1638-ին, Մատան անունով վարձիկ Մատուրով փախկապի է մատնում թաքսարական գույրը, որի ասպատակում էր Կոստեյ կամ Երեմյա Կահանաց։ Փախչելիս կրակը իրենց հետ են վերցնում երկու գեղեցիկ կոստեյի պատանի՝ իրենց հեշտսիրուկները հազուրդ տալու համար։ Արժեք գյուղում՝ Դժվարաշեն կոչված քարամայրի մոտ, նրանք արձակվում են պատանիների կապերը, և վերջիններս անառակության են մամոնեղականցման չդառապարկվելու համար իրենց վայր են նետում քարամայրից։

Քարամայրեն իրենց փախկապ ժամանակ Լորդագավուրի գյուղից բռնում են նաեւ Դեզգաւ անունով իր մանկամարդ կնոջ, որը վաճառակալ Սեւ Չաքարիայի կողակցին էր։ Նա մի քանի անգամ փորձում է փախչել թաքսարները, տեսնելով, որ պարսիկները մոտենում են, նրան արհաւիրելով են անում։ Ան կիսամեռ է մնում և վախճանվում է 70 անց՝ օրինակ իր հարողովելուց հետո։ Նա էւ, անշուշտ, մահացած հստուն հաւատի։

Նահատակներից էր Գայուստ Արախտացին, որը քահանայ էր Երեւանի գավառի Արախտա գյուղում։ Նա մկրտում է Բաւենցի գաղթած իր չքավորի տղաներին և խրճավում աղքատիւն՝ 12 փոքր ցորեն է տալիս՝ որպէս ոգորմունք։ Մի օր անց գաղթական

կնոջ հայրն ու եղբայրը գալիս են ու մեղադրում, թէ իրենց աղջկան տեսնելուց է և ինչը գողացել։ Գործը հասնում է դատարանին, որ ևս պահանջել գողացածը վերադարձնել։ Այդ մարդիկ տալու ոչինչ չունեն և ազատվելու համար որոշում են մահմեդականաւալ է մեղադրում են Գայուստ քահանային, թէ իրենք մահմեդականաւալու մտքով էին եկել, բայց քահանան իրենց ստիպել, որ Լորդաշենի կրտսէն, և դրա համար Լուկիսկ կաշառք է տվել։ Գայուստին քանջ էր տալիս երեւանի դատարան, սակայն նրա բացառությունները չեն ընդունում։ Թէ նրանք ընդհատկաներ էին, որ իրենք են ուզել մկրտել, և ինքը ցորենը տվել է իրեն։ Գործում լինում։ Նրան աջակցում են ուղաւորները, որին ևս հսկայական էր։ Բորչում էր նրան քարկոծել։ Ըստ որում՝ ստիպում էր, որ քարկոծեն ընդանալ են քրիստոնեային։ Նրանք ընդդիմանում են և վախճում, իսկ մահմեդականներն սպաւում են նրան և քարում քարերի տակ։ Նա մահատուկվել է 1640 թվին։ Նրա մարմինը իրին հանձնվում էր Մանկայի անապատում։

Նահատակվեց Նիկողայոս Տիգրանակերտցին, որը 15 տարեկան գեղեցիկ պատանի էր։ Իրեն գզվել կանցող տարեկին ևս ընդդիմանում են և իրեն մահմեդականությունը հայտնելով՝ բերվում դատարան։ Ստիպում են մահմեդականաւալ։ Պատանին երեքում է մեղադրանքը, սակայն

2 տուտ վկա են բերում։ Տեսնելով, որ նա գիշերել միտք չունի, մահական վճիռ են կայացնում։ Նույնիսկ փաշան է ուզում նրան համոզել և հաջողության չիսանելով՝ կարգադրում է վճիռ կյանքի կոչել։ Մարտիրոս քահանան կարողանում է արմվի հատի մեջ նրան հաղորդ փոխանցել ու փախչել։ Չախչախում են նրա ձեռքերը և ոտքերը և այրաւե թորեղում մկրտել երկու։ Մյուս օրը տուն են փոխարկում, և երրորդ օրը՝ 1642 թվի ապրիլի 15-ին, նա մահանում է։ Դավիթեցու, ասելով՝ իր վարդապետը նրա աջը են տանջանքի քարը գետնում է և նրաշեն եկեղեցի, հիմքում։ Մի 15 տարեկան տղա է նահատակվում է 1652-ին 4. Դուստը։

Նիկողայոսի նման պարզաեւերում նահատակվեց հաջաւոր անունով մեկ ուրիշ Տիգրանակերտցին (նրա՝ Ամիր Կալիբեքի քաղաք)։ Նա քան տարեկան գեղեցիկ երիտասարդ էր՝ հոյժ եկեղեցաւոր։ Դարձուրեւթաւոր էր գաղաղում քաղաք մեծ մզկիթի մոտ։ Մի օր մզկիթի մոտ վճաղվում էր մի թուրք ամիրա, ուր նրան վնասում է, ինչին հաջաւորը ընդդիմանում է։ Նրան մեղադրում են իսլամը հայտնելու տեւ և տուտ վկաներով գործը մեղաւոր դատարան։ Կուսակալը փորձում է նրան ազատել իսլա-

մանցելով։ Սակայն հալաւորը վճառականաւալ հրաժարվում է՝ ասելով, որ եթէ իրեն բերթել է, չի հրաժարվի քրիստոնեությունից։ Նրան տանում են, մեջքի վրային բերթում են և պտտեցնում քաղաքի մէջ։ Դեռու բերթում են քաղաքի հարապակէ և շախչախում նրան բազկովեղեցի հետո՝ սրտուկեղեցի։ Նա մահանում է 1659 թվի օգոստոսի 20-ի գիշերը՝ հաղորդվելուց հետո։ Մարմինը տանում են եկեղեցի և բարեպաշտութաւոր հանձնում իրին։ Փաշան կանխում է բաւենցի որդիքան պատեծ հալաւորի կառաւորներին, սակայն չի կարողանում, քանի որ նրա դէմ են որոսա գալիս եկեղեցիները և նրան մեկ շաքաք բաւաւորներ են բերում։ «Յայաւաւոր»-ը պաիւէ է հալաւորի հիշատակը։ Նահատակվեց նաեւ Սիրուն Գլունին կամ Այդուրիսի հստուն կարգից քահանաւոր մահմեդականաց լինաւ մեծ մոնումով մահաւորական միտ։ Օտեղից մի օր ևս հալաթից իր օրհոյ հաւաւոր մի բնա կանգն է բերում, և Կանուն թուրք տղաները կանխում են կեռաւալ հալաւորան։ Նա իրիմարում է, և նրա նետած քարերից մի տղա գլխից միսկաղկորում ու երկու աւել քան մահանում է։ Սիրունի տեղը նրան ուղարկում է Այդուր, բայց գլուխ մահաւորականները նրան ձեռքաւալում են, իսկ տղայի ծնունդին է վրեժխորդութուն են պահանջում։ Սակայն դատարանը ու մոլաթիկ նրան անկէտ են ճաւախում, և Սիրունը կրկին վերադաւում է Այդուր։ Այս անգամ ևս եկեղի մահմեդականները գալիս են Այդուր, ձեռքաւալում ու Կան են բերում Սիրունին՝ պատանաւոր, որ եթէ ևս իրենց կրկնը չընդունի, սպա կապանեն։ Նա հանձն չաւալ է տանջանքների երեսալկեց։ 20 օր շարունակ նրան ձաղ-

կում էին՝ պտտեցնելով քաղաքի փողոցներով։ Նույնիսկ Սիրունի ծնունդը նրան առաքաւորում են անտէս մահմեդականաւալ, բայց նա չի համաւալում։ Տաճկեղեցի, որպէս բողոքի կշաւ, ե-րեք օր արդոք բաւենցի, սակայն դատարկում մահկան վճիռ չընդունել։ Երբ նրան երթաւան անգամ տանցելով՝ պտտեցնում էին քաղաքում, ու մահմեդական նրան խաշնաւաւորել, իսկ մեկ ուրիշը էլ գլուխը բաւեղով չախչախել։ Նա նահատակվեց 1655 թվի օգոստոսի 5-ին՝ Վեհաւորման քաղեկաների կիրակի օրը։ Նրա մարմինը քաղաքից դուրս բերեցին, քաղեկաները, և միայն որպիսից քաղաքի խորհուրդները կարողաւան դիւակ վերցնել և քաղել ընդհանուր գերեզմանը։ «Յայաւաւոր»-ը էւս պահաւան է Սիրունի անահատակության իշխաւորը։

Դեռուցիցի է Կարապաւ սը Լաշանի գեղեցիկն ու վերաւորին պատմութեւրը, որի մասին հաւատում է Մաթթեյ Դաւիթիեցին։ Խաշարի բերդի տեղը Սուլեյման անունով իր բաւաւաւոր էր, որի մոտ սպասաւոր էր գտել Չոսար անունով Նախեկին Լուսաւալը։ Որով անգամ իրենց էր դաւեծել։ Վաւալ էլ Լաւաւաւոր էր դաւեծել Դուսէյն անունով մի իշխանաւոր, որի իրեն էր երեսալկել տեղի Լուսաւալ փաշային։ Նրանք երկուսով ընդդիմացաւ նրա ուսուրդ-մեծ փաշային, և նրանք դէմ ուղարկեցին Սիւնաւ աղա գաղաղվալ։ Սա էւ Դուսէյնի և Լուսաւալի վրա մեծուց գործարարը համար իրենց Սուլեյմանի և Դուսէյնի Կալիվալեցիներն անգերեկով՝ արաշեկեցի նաեւ Կարապաւ վրա՝ իոսյս ունենալով հարուստ անգամ ձեռք ձգել։

Շարունակութեւրը էջ 5

ՎԵՐԱՍՈՎԵՋ ՀՈՃԿԱՆ ԳՅՈՒԻՒ ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՎԱՍՄԵՐԻՆ ԵԿԵՂԵՅԻՆ

Մայիսի 7-ին Գուգարաց թեմի առաջնորդ Ս. Սեւակի եպս Չուլաչանի ձեռնադր ու հանդիսաւորութաւոր վերածննց ճոճական գլուխ Բ Սասնաւորիկի եկեղեցին։ Եկեղեցի կառուցվել է 1886 թ.՝ գեւեղաւ Միքայել Լորիս-Մելիքովի մոր՝ Կատարինա Դովհանիսիւյան-Լորիս-Մելիքովի քաղաքի բարեգործութաւոր։ Արարողութեւն անգերեկ թաքսարական հայրն իր գնահատական խոսքը արեց եկեղեցու վերանորոգչական և կահավորման աշխատանքները հանձնաւորած ամերիկայի բարեգործ Յորջ Գաբրիել Օսմարյանին, գլուխաւոր Սամվել Գիգորյանին։ Արաւալան իր օրհնութաւոր ու շնորհակալութեւն քաղաքը ինչ նաեւ ժողովրդին։

Արարողութեւն ավարտին Լորաւած եկեղեցում հաւատարաւ մատուցեց Միքայելայի և տղաւաճըլալի Դուգերտ հովիվ Ս. Վիգէն Գիւրալայից։

Եկեղեցու վերածննդը մասնակցեց ճաղաւաղաւից վանահայր Ս. Սաւաւի օրը. Բալայան, ներկա էին բարեգործը, համայնի անդամները, իրերը արաւելին, մարգային իշխանութաւն երեկաւորացիներ։

Գեղարդեստական համաբերկում հստուն էկան գլուխ Գալորդականները։

Վերջում գլուխաւոր Սամվել Գիգորյանի կողմից բաւակեց օրհնական մատուց։

Դիվան Գուգարաց թեմի

Վազգեն Ա Հայրապետէի արձանի բացումը

Մայիսի 11-ին Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնում, հանդիսաւորութաւոր Ն. Ս. Օ. Ս. Տ. Գաբրիել Բ Չալաւալուն Պատրիարք Ե. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի, տեղի ունեցած երեսնակիշաւակ Վազգեն Ա Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի արձանի բացման արարողութեւնը։ Արձանը կանգնեցվել է միջխորհրդարանական համագործակցութեւն հայ-առասական հանձնաժողովի համահամագործակցի Լիւդույկ Ռիմովիկի Նախաձեռնութեւնը։ Բաւակաւոր ՌՂ արվեստի վաստակավոր գործին Բորիդին Սողոյանն է։

Հանդիսաւորութեւն ներկա էին Մայր Աթոռի միաբանները, հայ-առասական միջխորհրդարանական հանձնաժողովի անդամները, Արմավորի մարգաւետ

Աշոտ Նահրամանյանը, Էջմիածնի բաւակաւոր Կարեն Գիգորյանը, պետական այրեր, մշակութի գործիչներ, Էջմիածնի բազում բնակիչներ։

Արարողութեւնը բացվեց Մայր Աթոռի միաբան Ս. Դարբեւ արքեպիսկոպոսի խոսքով, որի ավարտին տիար Լիւդույկ Ռիմովիկ ու տիար Բորիդին Սողոյանը իրավիճակին հանդիսաւոր կերպով կատարեցին արձանի բացումը։ Մայր Աթոռի միաբանութեւնը խոսք արեց Ս. Լաւաւալի կալ ճովհանիսիւյանի արաւալը կանաւ երեսնակիշաւակ Հայրապետիկ կանաւ, իսկ Երեսնակիշաւակ Հայրապետիկ մարդաւորական ու իսլաւաւացիան մարդաւորական ժողովրդներին կանաւ, ինչպէս նաեւ կալուստը իրաւաւարութեւնը հայ-առասական բաւեկամութեւն ամրաւորման գործում։

Այս արարող Վազգենի արձանի օրհնութեւն իրաւաւ սասաւ Ն. Ս. Օ. Ս. Տ. Գաբրիել Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը. «Խոնարհում բերելով Վազգեն Ա

յոյ երեսնակիշաւակ Հայրապետի սերնատած ունեւորը»։

Շնորհակալութեւն և երախտագիտութեւն խոսքով Ս. Լաւաւալի նաեւ միջխորհրդարանական համագործակցութեւն հայ-առասական հանձնաժողովի անդամները։

Վերջում արձանի բացման կապաւորութեւն ներկայութեւն շնորհակալութեւն Լիւդույկ Ռիմովիկ, իր խոսքում էր նախաւորած 1988 թ. երեսնակիշաւակ անդաւալ օրերին իր հանդիսաւորման Վազգեն Ա Հայրապետի հետ, որի այլ տեւերը անգերեկ ժողովրդին։ Այլ կալուստումով արձանի տեւաւորութեւն տիար Ռիմովիկ կանաւ ոչ թէ որպէս կալուստը իրաւաւարութեւնը հայ-առասական բաւեկամութեւն ամրաւորման գործում։

Արարողութեւն ավարտին Վեհաւորման Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն ընդունեց միջխորհրդարանական համագործակցութեւն հայ-առասական հանձնաժողովի անդամներին։

ՉԵՐԱԳՈՒՆ ԻՈՎԵՆՈՐ ԽՈՐԻՐՈՂԻ ԺՈՂՈՎՐ

Նոյեմբերի 13-14-ը Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնում, Նախագահությամբ Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ճյուղագույն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի, գումարվեց Գերագույն հոգեւոր խորհրդի ժողով:

Տեղումական աղոթքից հետո խորհրդի անդամներն աղոթեցին խորհրդի հանգուցյալ անդամ Ռաֆայել Պապայանի հոգու հանգստության համար: Մինչ օրակարգին անցնելը ժողովականներին ողունեց եւ իր օրհնությունը բերեց Ամենայն Հայոց Հայրապետի:

Ժողովի նիստերն անտեսպետեցին ԱՄՆ հայոց կոնսուլյան թեմի առաջնորդ Տ. Խաժակ աղբյուրը, Պարսպանյանը և Ֆրանսիայի հայոց թեմի առաջնորդ Ս. Նորվան աղբյուրը, Զաքարյանը, Օրսկանյանը, ընդգրկված էին Հայ Առաքելական Ս. Եկեղեցու նվիրատեսական Աթոռներին, թեմերին և միջեկեղեցական հարաբերություններին վերաբերող մի շարք հարցեր:

Օրակարգի հաստատումից հետո համալսարանական գեղեցիկ մենայն շայտ է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնների կանոնական հոգեւորականի աշխատանքների ընթացքի մասին: Տնէկացեցեալն եւս Երուսաղէմի Պայտի Դատարանութիւնում 15-18-ը զմարմնիկից Գիւսարական Ժողովի մասին: Կողմորդը ողջունելով Գիւսարական Ժողովի գումարումը՝ կարեւորելով երեսուցեան շայտի Պատրիարքութեան հուզող նշնորդների հաղթանալումը՝ հսկուն պատմական Ս. Կթողի առաքելութեան առաւել արդյունաւորել Ի-նալործման:

Այնուհետև Ֆրանսիայի հայոց թեմի եւ Արեւմտյան Եվրոպայի հայրապետական պատվիրակությանն առնչվող հարցերը ներկայացրեց Տ. Նորվան արք. Զաքարյանը: Սրբազան հայրը գեկուցեց նաեւ

Քննչույն երկրներում եկեղեցական կառույցների ձեւավորման ընթացքի մասին: Ի գիտություն ընդունելով զեկույցը՝ Գերագույն հոգեւոր խորհուրդը հորդորեց շարունակել աշխատանքները:

Ժողովում քննության առկպեց Հվեյցարիայում թեմական կյանքի վերականգնակերպման խնդիրը: Տեղեկացվեց, որ առաջիկայում Սյունյաց եւ Տավուշի իոխառաջնորդություններում կծեւալորվեն թեմական կառույցներ:

Մոկրեթի երկրորդ սեփն հիմնական շայց հայտնի զորքային փաստան կարադեքի հովանդատուական աշխ առնողը յառաքնորդութեւն տոյց Սարկ Ասորի Միքելեթցական հայաբնդութեան տոյցի գրասենական պատահախառու Տ. հովանդի եպս մակունկը: Տեղեկացնող, ոչ կնական տառերով ձաճան հրոտանի Մարտիրոս-Կեհոտի հիւր զորքային արտասահմանով բռնումով հետ տնկալաճառնողական չքալիս սիրաճաշնորդութեւն թաճարիքի զակտրոնիկ ուղեկցող Նորիկ Սորթրեյան թրիփիկ թաճալիս՝ Միքելեթցական թաճալիս հովանդատական աշխարհական ընթացիկով Վրաց Շենդեթի հիմն թաճալ Սարկ Ասոր Սորթրեյանի՝ վերահսկող շայց շարժական փաստան աշխ թաճալիս: Թեքալիսի հոգեւոր խորհրդով ընտաճաշող խորհրդակի հետաճաշ ընտալիս խաճալիս Կաթողիկոսի աշխ փաստան կնական խաճալիս հետաճաշական վերաքալիս խաճալ Վրասիալից թեմի թաճալիսի փրիսաճաշնորդութեւն խորհրդակ:

Աղդադարձ կատարվեց նաեւ 33-ում ամուսնալուծությունների եւ ժողովրդագրական աճի խնդիրներին: Կյս ամենալայն խորիւնը մտահոգւթլւթն արտահայտեց, ինչպէս նաեւ ընկարկեց այն ուղիները, որոնցով Հայոց ելեւեցին կարող եւ նապատեւ այդ խնդիրների հաղթաարմանը:

**ՎԿՆ-ՎԿՍ ՊՈՐՈՐԱԿԱՆԻ
ՆԱԽԱՐԱԿԱԿՆ-
ՄԵՎԱԿՈՒԹՅՈՒՆ
ԳՈՐԾԻՉՆԵՐԸ
19-րդ դարի II կեսին**

[illegible][illegible]

Շարունակությունը՝ էջ 7

ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՆԵՐ
ԾԻԼԻՊՈՍ Ա ԱՐԲԱԿԵՋԻ
(1632-1655)

ՍԿԻՂՔՐՐ՝ Էջ 3

[illegible]

ասարակաց, ասկայն արտաքին հարաբերակցութեան կայանին հազարավոր տարւոյ մօտ վազանքն է նրան սպանեցին: Դա տեղի ունեցաւ 1652 թիւ արդարեւ 2-իս: Այսին հասցէից Եղեանիս շուրջը Բոլորիւ իմքն էր: Բայց այս օրով էր որդւոյ լի միմանք ասկայն վառարարաւ: Սաստի ճյուղն ընդ 1653 թիւ Լուսինայի ապաքին, որի բարեւեւն ասին ընկնում էր հոռնիսին 19-իս, եւ մարդը որդւոյ վազանք: Դիմաւարցաւ Բոլորիս իմքն եւ ուզեց ար Լաշարն ուղարկել: Դիմաւարցաւ մանա, ասկայն Դեղտու իմքն Լաշարու արդին ժամանակեցին ընդունել եւ ասին իմքն արդին: Դիմաւարցաւ, որ այն ասեց իր տեղը Լեղտարանը: Կանգնեցեց արդակն քաշաւեցեցին եւ Լաշարին հարեցին իշխանապարիս կրկին ուղարկելու: Կոչաւ: Եւ 2000 դոռունք Լաշարու վարդապետ արդին արդին Լաշարու վարդապետն է Կան թեց: Կանգնեցեց Կանցալարն այն կողմ Կարապետ մարտն, որուն ապաքինին քարաքի Եւ Տիւրքալարն ընեցեցուն, որը արդակն իմքուն այլեկ յարա Կարապետ Լաշարն արդին: Եւ Լաշարը Լեղտարանէ 1655 թիւն այսինքն Բոլորիս մահանաւ տարուն. որ Կարապետն է: Իսկ այն եղեց Երեւն Երեւն Երեւն:

Սարդարապատի Մբ Աստվածածին եկեղեցին

Նավորները՝ Յովհաննեսը, Սահակը եւ Մովսէսը, որ խոշոտակոմունիստ էին ենթարկվել ար Նշանի համար, դրա վերադարձը չտեսնի, քանի որ բոլորն էլ մահացան 1652 թվականին: Հայտնի է, թե ով է եղել այդ ժամանակի Վարդապ առաջնորդը: Մ. Օրմանյանն իրավագիտորեն ենթադրում է, որ ասպատակության ժամանակ առաջին փախչողներից մեկն է եղել:

Այս ժամանակներում է ընկ-
նում սբ Հովհաննու Կարապետի
մատուցիչ հայտնությունը: Երբ
Հահ-Աբասը շուրջացիներին
գաղթելու հրաման տվեց, ամեն
ինչ իրենց հետ տանել չհաջողվեց,
իսկ շատ կարեւոր բաներ էլ պար-
զապես մոռացվեցին եւ բնակա-
նաբար մտացին Եւրոպայում: Այդ
պատճառով էլ հայտնվեցին

[illegible]

խորա մասնակցելը պատճառ է իր տնը: Լուրջ տարածվում է, եւ զոյգիցեղեղն Ապահովին խոջա Լաւոյի գլխավորութեամբ կաշնուում են տեղ դառնալու հետ: Շնվոյին տարկվալ է իրում հստակեցնել մասնակցելը: մագաղաթի հետեւ Դրակ տարվում են Ապահով, սակայն Շնվոյի մի ծնե կտոր պաշտում է իրել: Ս, Օրմակայանի մի գլուղը լուր է 1608-ին, իսկ դրացից կրկին իրավում է միայն 1654-ին: Շնվոյից մասնակցել են քան պաշտելու մասին լուր է տալիս Ֆակոլ Տուրալեցի եպիսկոպոսին, որ Փիլիպոսի վերտարակից հետեւ ձեռնարկել էր դաշառչարքը Ս Լախվակայի վարակ Նորոգեւ լու, եւ փառափա հայտնում, որ պաշտելուցի իսալի իւր են պաշտի վակցում: որպես իրշատաւ: Սակայն Ֆակոլը ընտրում է, թե կաշնուելի համաձայնս՝ Երեւել, եւ իսալուելի համաձայն ընե կաշնուել: Այնուհետեւ Ֆակոլ Նուրալեցի հիւ հայտնում մասնակցութեւն է պատրաստում տալիս, որի ծնե գետեւ: Սակայն Շնվոյից մի քան տարեւակցում են պատահաւս ակեցել: Ս, Օրմակայան գալով հայտնում է, որ չգիտի, թե մասնակց Դաշառչարք Ս Լախվակայի վակցում է պաշտում, թե՛ ոչ, քանի որ վակցը, գտնվելով Դարբակատաւում, ըաւմիցս եւեթաւի է Լուտուրուսի:

Բաբկեն ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ
ՀՀ ՊԱՍ թղթակից անդամ,
պրոֆեսոր

ԿԻՑ մենկյակում

- Իր աշակերտներին ուսուցանելիս կամ ժողովրդի զինվոր:չայանք բարոգելիս Քրիստոսը երբեմն զիմում էր առակավոր խոսից: Յին Կառկարներում Լույսկան մարգարեները երբեմն առակներով են խոսում: Ավեն-իմ Յին Ուխտի գրեթեմ առակ է մարդոչական «Մուսայգ գրիցը», որի հեղինակը Մորոմուն բազալուն է:

Ի՞նչ ցնոյախոսութիւն ունեն Յին եւ Նոր Ուխտի աշակերտ եւ ինչո՞ւ են տարբեր: Յին Ուխտի առակներն իմաստութիւն յարութեանս մի իմաստակոր կարելի է ակա-լան: Մասնակար ըր կարողւմ ենք Մորոմունի «Մուսայգ գրիցը», այնպիսի տպավորու-թիւն է տեսելովում, կարծես մի իմաստուն

ԱՎԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԱՌԱԿՆԵՐ «ԱՆԵՐՄԱՆՃԱՆԻ ԿՈՎԿԸ»

(Մատթ. ԺԳ 1-9, Մարկ. Դ 1-9, Դովկ. Է 4-8)

Մեր հիշրն է Բյուրավանի Սբ Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցու հոգեւոր հովիվ Տ. Նազար ցնի. ԴԵՏՏԱՐԱՆԱԿԱՆ

ուսուցանող, շարունակաբար խորատեղի, կրթում եւ դաստիարակում է մեզ: Ի տարբեր-րոյթիւն հինկապարտութիւնս առակներով, ո-րոյցով գրեթե բացակայում է այլաբանու-թիւնս տարբ. Նոր Կառկարսի առակները, իրենց գաղտնակայ պարզութեամբ եւ համե-նատարար սեմ ծախվող հսկողնեմ, առա-կվ մտասանեղանք են՝ հասարակեան ընդգ-ված անեղիկ առումով, եւ որպէս կանոն՝ մատուցվում են այլաբանութեամբ: Ավետա-րանական առակների ծանրակշիռ մասը վե-րաբերում է այն ծած անեղիկներ, որ մատնի Որդին բերել է աշխարհին, այն ճանաչողու-թիւնս ու ճշմարիտ հավատին, որով բաց-վում են երկրից արքայութեան դռները: Որոշ առակներ հեշտ այդ բառերով է սկսվում են. «Երկրից արքայութեամբ նման է...»: Ամենա-կարճ ձեւակերպմամբ կարելի է ասել՝ Յին Ուխտի աշակերտին իմաստութիւնս է, Նոր Ուխտիկը՝ իմաստութիւն՝ այլաբանութեան միջոցով:

- «Սերմնացանի առակը» Ավետարանե-րում հանդիպող առակն առակն է, որի մա-սին ինչառակում են եղե պատմաարկի-կերը: Սերմնացանի ցանած սերմերը հայ-տնվում են արտում՝ չորս տարբեր պայմա-ններով. արդի եղեղին, որ անցուղարկի ճանապարհի է, քարքարոտ մասերում, որոնց վրայից արդի չի անցել, փշուտ եղեղներում, որ խոյակն են մնացել, եւ վերջապէս՝ պարարտ հողում: Մուսիշ եղեք միմեկներում հայտն-ված սերմերն այս կամ այն կերպ դիչանում են, եւ միայն պարարտ հողի վրա ցնած-ներն են ապրում եւ պտուտ առիկ:

- Ինչպէս կեցելից, Մատնի Որդին հա-վերժական ճշմարտութիւնները մատուցել է այնպիսի առակների միջոցով, որոնցում նկարագրված պատմություններն իրենց եղան, առաջնակին իմաստով շատ պարզ ու հասկանալի ինչ մարդկանց: Եւրկը «Սերմ-նացանի առակի» պարագայում է Յիսուս

այս առանց պատմում էր մարդկանց, որոնց շատ լավ ծանոթ էր սերմնացանի գործը, որոնք գյուղացիներ էին կամ գյուղատնտե-սական աշխատանքներին այս կամ այն կերպ անցվող մարդիկ, ունէր իրենց ծա-նող միմեկներին, մտքի անճանկ գոգըն-թաց, պնդեւ է կարողանալին ընկալել եւ հասկանալ այն համիլիտեանին ճշմարտու-թիւնները, որ մեր Տերը ներկայանում էր այլաբանութեամբ:

Տվալ դեպքում յուրաքանչյուր սերմնա-ցան շատ լավ գիտեր, որ, այո՞, հեշտ այդպէս էլ լինում է. սերմը ցանելիս անպայման մի քանի հատիկ ընկնում է ճանապարհի եղեղ-նին, որոշ մասը՝ ապարաժուտ տեղ, մի քա-նիսը՝ փշերի մեջ, իսկ մնացալը (անշուշտ՝ մեծ մասը)՝ պարարտ հողի մեջ:

Այս եւ էլի մի քանի առակներ մեր Տերն Ինչը Ավետարաններում նաեւ մեկնաբա-նում է: Եկեղեցւոյ վարդապետների կողմից նույնպէս այս կամ մյուս առակներն արմա-նացել են ընդարձակ մեկնություններով: Դի-տի փորձել իմ համեմատ ընկալումները հա-վելել երանձնիկներ: Ըստ իմ՝ առակում ներկա-յացված չորս միմեկներից յուրաքանչյուրն ունի ընկալման եւ մեկնության երկու հաս-կանքներ:

Մուսիշ միմեկի պարագայում «Մի մաս սերմ ընկած ճանապարհի եղեղներ, եւ երկն-ի թռչունը եկավ ու այն կերակւ»: Հալա-գանց կարելու իմաստութիւնս է փոխադ-րում, մարդը լինելով Մատնի խոսքը, կարծես թէ հավանք ընդունել, անկալի եղել է մի-ջապակց փոխ, անմիջապէս սկսում է ուս-նատակ տիր այս խոսքը, եղեկել, արիւմար-իւն, սեմիական «Փորձառութեամբ» ձեռք բե-րած «Իմաստութիւններով» հակառակա-ն պագուցել: Այսինքն՝ եթե սերմը, որի մեջ գո-րուրեան կա, ամեն անգամ այս ու այն կողմ գնալ, չի կարող հաստատվել: Եւ եթե միտում էլ կար ձեռն, պտղաբերելու, ապա ուսու-ն-

առակ տրվելու պարտաճառով չի կարող զե-լ: Ուստատակ տալու նման օրինակները քի-չ են նաեւ տեղ օրերում: Անեղե՞ մի եղեկա-նատըրեան շքանման որոշում է ձեռն եկեղե-ցի, գնում լսում է Մատնի խոսքը, դուռն է «պտղաբերել»... Եւ նախ ամեն կողմից հայ-տնվում են «ուսուցիչներ», որոնք իրենց պարզութի են համարում իւրեք տողերեան ի-խարստը «Ուրուկայիկ», անգամ ծաղրել: Եթե կող գնաց այդ արդեղութեանը, անպա դիչի չի դրական: Մատնո պատմում է, չէ՞:

Մյուս համեմատնքը: Ասում է. «Եւ երկն-ի թռչունը այն կերակւ»: Ինչպէս Տերն է բա-ցատմանում, երկնից թռչունը խորիքայնում է ստատանակին, որը զայիս է հաիշտաւում է արքայութեան խոսքը՝ լսողներին, քայց ժա-պագողներն արտում սերմնակված՝ մարդուն ներշնչելով կրեղի, մարդուն եւ արդեղութե-ւն: Արդուրեանը մարդը այլապէս անկարող է հասկանալու, լսածը իմ օգուտ չի տալիս, այստեղ՝ լսում, այնտեղ մոռանում է: Նման մարդիկ իսպառ դատարկ են աստվածային օրինութիւնից, գորկն են պրոբութիւնը, եւ ի-րենց բաժնիւն միմիայն կրեղին հազողը տալի է, որի հետեւեանքներն մասին անելով են համարում ինչեղեկ:

- Երկրորդ միմեկին անորոշառանակ: Ա-սում է. «Եւ որից իմ մաս ընկավ բառատե-կից, ուր շատ հոյր վայր, եւ իսկույն պառա-ծ, քանի որ հողը խորանքներն տեղ: Երբ արե-լ ծագեց, խորանքը, եւ քանի որ արմա-տեղ վայրէջի, չորացաւ» (Մատթ. ԺԳ 5-6):

- Այստեղ են անկալ եւ երկու հալա-գանք: Առաջին՝ մարդը լսում է Մատնի խո-սքը, ընդունում, ոգեւորւում է, այսինքն՝ ասում, քայց քանի որ շարունակաբար չողդ (իմ)՝ Մատնի խոսքով չի սկսվում, ինչի հետեւեան-քով պառաժուտ է խոնավութիւնը (անից պայծառութիւնը), չորանում է (իմ)՝ մարդ-ն եւ կորնալովում:

Հարուստութեան էջ 7

ԴԱՆԻԵԼ ԿԱՐՈՒԺԱՆ

ծա՞, իրն հայրենիք» տողը: Երկու դեպքում էլ «իրն հայրենիք» արտահայտությունը նա առանձնացրել է: Տ-րդ տողը նաք ամբողջովն տեսնում է հեքուստական ժամանակները. «Եղեղանքով գործող եղեղի բուրները»: Զուրկը հեքուստական իմաստակորն է ու կնի-րալը: Ուրեմն, բառատեղեք փառաբանել է հեքուստական ժամանակները: Դրա հաս-տատումն է եզրահսկից տողը, որի մեջ ա-սում է. «Նոր եղեղան փող յույն կաներ»:

Հայոց հայրենիքի որդեգրութեանը դե-ռան 10-րդ դարից եղել է պատմությունը, ինչն ավելի ուժեղացավ հետագա բոլոր ժա-մանակներում: Ման «Նոր» երկրորդ տասն մեջ Վարուժանը եղաւմ է «Նոր» երկրորդ տասն մեջ, որ պատկերում է եղել Վարուժանի հայրը, ուսման տարիներին անտրդուել է ե-րկն նաեւ ինքը եւ իսկ խորեղից գիտեր հայ-րենիքի կարողն այդպէս ցանկել: Եւ սախ նա եղաւմ է կարող եւ այն ընկալում «հայ պա-րուհիութիւնի», «հեզ պարուհիութեան»՝ այս անգամ որդեք ինքն ու առանձնապէս տա-րուղ գրելով այս արտահայտությունը:

«Երկրորդ» ին այստեղ հայրըրում են «հայրենիք». «Եղեղան գրով եղեղից հայ-րեն», որովհետեւ պարուհիութեան է մեկնում տասն տրդանից, իսկ տասն կանա՞ հայրեն-իքը, պատմում ինչ նուրս է կարողեղ հայու-ճալ լինում: Այս դեպքում որդին եղեղան փո-րից ուր է գրուր զայիս, որովհետեւ պարու-հիութեան ու կարողեղ ամբողջացումը դա է: Եթե առաջին տասն մեջ եղեղան գրովը կարծել էր տույալ մասնից, ապա անա-րիցիտութեան ու կարողն ծաղիլ գրելիս այն դառնում է տարաշխարհիկ, այսինքն՝ օտար աշխարհի բույսի ծղուր:

Երրորդ տասն մեջ բանաստեղծը «Եղեղան գրով» եղաւմ է արդուն, իսկ անտեղ հայրողի-կերն արդուն է, որ հուսել:չցել է պատմու-թիւնս գետնից մեջ: Այս անգամ նա առանձ-նացնում է «տուրդ գրովի»-ին եւ «կրակի գր-ի»-ին, նրա՞նք, ունէր ընկել են տուր ու կրա-կից: Եւ ընկալում է, որ այս ցանը կողը պիտի

ասեր. «Նոր եղեղան փող պիտոս եղաներ»:

Այս դեպքում եղեղան գրիցը, ըստ նրա, ծել էր միտիլի մեջ՝ իբրեւ կարու: Կարուը ճահճային արվարձանաբայ է, որին նաեւ ծել են ասում: Հիմա, ինչպե՞ս կարուը է ճա-հային խոտաբույսը ծել միտիլի մեջ, եւ ի՞նչ միտիլի է դա: Դա արի եւ կրակի գրեղի մի-կիւնի է կամ անյուրը, որից էլ սախ անում է ամուր եղեղան փողը:

Չորրորդ տասն մեջ ծնողեղի ինչառակն է եւ լքած հայրական տաս պատկեր, որ անկերով հայրենիքի մի տեսարան է: Այս դեպքում ծնեղ հասցեագրվում է հոքն ու մո-րեւ, եւ առանձնանում ու թալ գրվում են «հայր պառն», «մայր կարենից» արա-տահայտությունները: Բանաստեղծը եղաւմ է հայրենի օջախը, իսկ եղեղան փողից ծուխ է եկում: Ծուխն այս դեպքում օջախի շարու-նակակալութեան նշանն է:

Այստեղ եղեղան գրիցը նա կարում է «ցանքած արդուրեան մեջ», այսինքն՝ այդ ե-ղեղան փողը պիտի որ չորոգած լինել, քանի որ տասն ամալ ցանքել էր:

Եղեղին տասն մեջ բանաստեղծը «պա-րա՞ր, պարա՞ր, պարա՞ր» է եղաւմ՝ որպէս ընծա «հայ մարդիկներին», «քաջ մարդիկ-ներին»: Այստեղ առանձնացված են ու թալ գրված այս արտահայտությունները:

Իր գրին այստեղ նա նմանեցնում է անթողից՝ երկաթե երկաթ զոր, որով թուրի կրակն էլ նախում: Այստեղ էլ մի քանի գրի-ն, որ խառնող հայ քաջ մարդիկների ար-իւրեղեղից, որոնք, որ նրանց մեջ բոցվում հայրենիքի ոգին, եւ նրանք արդուր կերծն ցատումով մարդիկ նեղվում: Այստեղ արդե-ն եղեղան փողից ծել է եկում: Մա հայրենա-ն փողութեան բոցն է, որ պնդեւ է բոցավառի բոլորի տուրեղը եւ ուղեղ հանի նրանց:

Անթողը բանաստեղծութիւնս ունի ար-տաբան ներդաշխակ կառուցվածք: Դա լե-րաբերում է յուրաքանչյուր տասն տեղե-րի դասակարգմանը, միմեկին հերթակա-նութեամբ, պատմութեանի նույնական, քայ-

ցեւ փոխվող հաջորդականութեան ընդ-ծող բանարին, ինչպէս նաեւ չափական ու հնչյունական կշռութիւն:

«Ձուին» յուրաքանչյուր տասն 1-ին, 3-րդ, 5-րդ եւ 6-րդ տողերը բաղկացած են 10 վանկից, որոնք իրենց եղեղին բաժանվում են 5 վանկյալին կիսատողերով: Իսկ 2-րդ եւ 4-րդ առանձնացվող տողերը բաղկացած են 8 վանկից եւ բաժանվում են 4 վանկյալին հա-կասար ներքից: 10 եւ 8 վանկյալին տողերից այսպիսի մասնաշխարհ գոյացվում, այն էլ վեցյալի մեջ, դժկար է տեսնելը: Բայց է նաեւ տողերի հանգակարդին համակարգը:

«Ձուին» հաջորդում է գրեք «Լաւերի-գանքը» («Եւնեմիս»), այնուհետեւ եղեք շարքերն են՝ «Բազնիկն վրա», «Կրկնե-րը», «Դյուցազնակներ»:

Նեմեփողը հունական դիցաբանութեան մեջ ընկած աստվածաժողիւր է: Եւ սախ դարձել տեսած ստորագանք եւ տրդութեան ցանցը բանաստեղծը կրծել է կրում իր ժողովրդին, ուզում է արթնանալով պարտությունից հո-ւսաւառ նորս ոգին եւ մղել հայրենական երկ-րորդը կերումն է Նեմեփողի արանքը, քանակում է այն մարդկանց հոգիներն էր:

«Բազնիկն վրա» շարքը շարունակում է հայրենասիրական շունքը: Բազնի գրիաւե-րակի վրա է դրվում անմաքորդ տեղի հայրե-նիքի հակաբե: Շարքը քայցվում է «Հայրենի-քի ոգին» բերականով: Որպէս հետոսական անցյալի պատմական մասորդից՝ հայրըրում է Անիի անեղանքիցի պատկերը, որի տեղ ու տրդական օճերն են միայն: Անեղանքա-ն մարաքաղաք այն այմի էլ մարդ են շնն ու յոյնութեանը, մարդ նամակն է գրում որդրն՝ կարողի նամակ, եւ ապապրում:

Երկր, որդիայ, հայրենիք տուրը շնցնող, Դունն են տուրը, մառանակն ուղ հայրանվորը, Գլ լըրենն ենք լուսամուտեն քարտիկիդը:

Ճարկան անընդ ծիծաղան: Հարուստութեան էջ 8

Դափի ԳԱՂԱՐՄԱՆ

Բանասիրական գիտ. խորագր. պարփառ

Սկիզբը՝ էջ 4
Այս «Ձուին» իր եղեղին ենս մի «Հայոց պատմություն» է: «Եղեղան» բառը ընդ-«Կառապի ծնունդը» առասպելի հետ է կապվում, քանի որ «Կառապը» են ծնվել ե-րեղան փողից: Անա այդ եղեղան փող-եղեղան կարում է Վարուժանի ձեռքին, որով կրում է մեր նոր պատմությունը:

Եղեղան գրովը բանաստեղծը եղաւմ է «հայրենիք» եւ ասում. «Եղեղ ընծա՞, իմ հայ-րենիք»: «Կույաջ անտառ» արտահայտու-թիւնը նա ստանում է պատմութեան գրիւրը, քանզի գրեթե 5-րդ դարի մասնաշխարհի-րեղի գրեթեց, որ տսին հայոց մեջ համարվել է տուրը ծա: Տեղանքը հետո պիտի գրել. «Մուտ տուր ծառ տեսա՞», իսկ Ն. Չարյանը «Սրա Գրեղեղին» դիցապատմական դրեղ-նութեան մեջ պնդեւ է հեղուկի բնուիցովը: «Մուսայան անտառն ի՞նչ զայն կարողեղ»՝ տու-րիս ինչ ունում է, թէ որքան որ տուր է տսին, նույնպէս տուրը է նաեւ եղեղան փող: Չո-րդի տողում վերստին կրկնում է «Եղեղ ըն-

Սկզբը՝ էջ 5

Կարելի է մեծ հոկման գրել՝ արվեստաակադեմիայի վարչության, կրթության նախարարի ու աստեղի, մեծահայտիկների մասին: Հավանքի, մեղեքի, որ «Արվեստաակադեմիայը մեծ փոփոխություն ապագրեց» Հասարակական կրթական առաջնություն»-ի րոստերի տուրլը նաեւ շնչատարակալութիւնը րոստերի տուրլը, տարգրիւնը, երկրագործներ, նաեւ արվեստավոր հոգեւոր է մտակրկական գործիւնը, նաեւ օմոնակրկութիւնը րոստերի տուրլը շնչատարակալութիւնը տարգրիւնը առաջիկայը՝ «Րոստի Հասարակական» ամսագիրը: Երկրիւնը ի գործնութիւնը արկ կապեց րոստերի շնչատարակալութիւնը հոյակապ նախահանգնող՝ Հասարակական

**ՎԱՆ-ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՆԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ-
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԳՈՐԾԻՉՆԵՐԸ
19-ԻՂ ԴՄՐԻ 11 ԿԵՍԻՆ**

գործակալներն ու Տարրոն ժողովրդականե-
րություններային համար 42-ամյա Կոհ-
նային տարրոնսայություն կողմը արմա-
նացավ չարիկի պատվարներին: Նա տա-
քին գալարասային էր, որ ընտրելը Կ. Պո-
լիսի հայոց պարտիաիւր, առային սա-
րիւրան էր, որ Ազգային ժողովի ընտրու-
ման նառուկն դարձրելը գալարասային
հարստայություններին խնդրել, որը
դրոնով հայկական հացին ներքին
դրականությունը: Հավասարով մեծ տե-
րություններին մարդասայություն հորու-
նեթայանք Բեռլինի վեհաժողովուն նա
ներկայացրեց արմուկասայություն խն-
դաիւրը, այց հիւսթայակովիւր նոսրը՝
հալեթությունիւր շաւերին հավատարմիւր
աղբալականությունը՝ Կ. Պոլսուն Եւ-
րոպա հայությունը թարգմեց վերադա-
նալ հայրենի երկիր էր հարգատարու-
մի-միւր հրաքան տակն կելտ, իսկյւր ին-
սեթական բազկի իւր. «Մարդ ինքն
նեւ պեղտ Է աշխարհ, որ փրկուի»: Այդ
գարտիաիւր դրոնով ազատագրական
գարտին իմալեկան էր նոր ստեղծելը
ազալիկի կուսակցություններին կարգախո-
սը: Նա առային կաթողիկոսին էր հա-
մարմանակեց ինք գալ տուսակին գոր-
պասային, հայությունը պահանջեց
պարտալիկ էր ինքնեղտ իրավունքները,
կարգախոսություն չիւնանէ իւր ունեց-
վաւքը, որովհետք որսակով էին պահակա-
նով հայկական դարձրելուն ու բարեգոր-
ծական հաստատությունները: Նրա գոր-
ծություններին արտակարգ բարձր գնա-
հատական են պկել կուսակց մամանակ

Կից ռուս պատմաբանները՝ Երեսները և Շերետները, Գրիգորյոսյոս և Անֆիտանտ-ովկը, ճնդրապահ Ֆլոբերտի Ղեխա Գրիկը, Ֆրանսիական կրեթ Կանդաղը, նաեւ իդալանդացի Լինյը Արմանյանը և Արեւելյան Հայաստանին կնիքած իր աշխատությունները։ Կարելի է քննադատ նաեւ իդիվյանի հոգեւոր-իմաստասիրական թմաներով գրված աշխատությունները, քայց դրանց մասին խոսել նե գիտական աշխատություններ և հոդվածներ, այդ թվում նաեւ՝ տոբերիս հեղինակի գրչի արդյունքները։

Մական առաջվ լայնորէ Բացահայտել երկրկան մականակարգ գործունէությունը, վերելոյն կրա ժառանգակորացը եւ Երկրագործական (վարժարաններ) ակտիւ համահայկանակ, նաեւ համամարդկային գործունէական շարակալութիւնը, կրա գիւնակը ցնկեւ հոգեւորականներին արեւմտահայ գաւառներուն ծալակն աշխատանքները: Ժառանգակորացի կրա աշակերտներէ, կրա «արժանակտիւր ծագելոյ» ճատարական կրտիկ ծագոյլ՝ Տարիկ կրտիկի թոյնցները եւ գիւնական գործունէությունը առանկն ուսումնարարություններին առաւելը Է: Գարնիկն Մրկանութեանցը թախկորությունը առտիւնիկ հասան ագգըներին հոգեորական կը, Արեւմտական Յայտատուի տարբեր նահանգներին հոգեւոր առաւելոր, կը ագգանկեր եւ Ժողովրդականութիւն գործունէական համար Դարեւ Պան կրոյից Բաղաբանակաւեւ անթրեոկոյ համարակը եւ Գ. Պոյի ագգըրակը, կը հասարակական-հոգեւոր գործունէական ընթացքը հաւոյնի համար գրաւոյնց նաեւ ագգըրակը:

թիւմ, հայ բանակային տնտեսները զորեղի անխաղաղության: «Գոգ-ըրդ», «Յնց-կորց», «Մանասա», «Հանկ-հուրկ» բանակային տեսիլների ժողովուրդները. «Թոքու աղաթ ճամփոր Հայաստան» հեղեգրության երկատոր աշխատություն են հռչակ բերել ոչ միայն նրա, այլ ամբողջ հայ մշակույթի, իսկ «Գոգ-ըրդուց» սեր զոհան հայ ժողովուրդի տես լայն: Մատուցի հալիթ առաջին պատուհն՝ «Մատուցի հալիթ կն Մեղի երկը» խորագրով, որպէշ հայկականագրութուն համարենք համաշխարհային պատահողություն պատուրդայն են: Փրկականներն այն արեւորեցին իբրեւ հայ ժողովուրդի «աղակոյրն վայական» (8. *Երոստ, Փոշաչ Բարեսու, Մոսկա, 1916 թ., սր. 44*): Եւս կանտան գործը շատ քարեղ ընկաւտել կեսն: Ռուսական վայելքային ինսպեկտային պատերաժմ՝ նրան չհոկուկա շնագրագիտական հսկանաժողովը, որը իրատարակել էր «Ակտե Կաւկասէ Արքեոգրափիկոս կոմիսսի» 12 հատորը, ծրագրել էր թարգմանել եւ պատարաժել իրատարակության նրա 13-րդ հատորը, որը ինչ-ինչ պատարաժուելով չիտականացաւ: Այդ փաստին վերն տեղեկացն ենք փաստան Վերնորդական պետական պատմական արխիւվում աշխատելու ժամանակ, երբ հայկաթիցիքը Սովկանտային ժողովուրդներին էր հեղեգրական աշխատության թարգմատական եւ ծանոթագրություններին (Վրատային ԿԳՊԼ, գ. 416, գ. 4, 2, 27):

Շարունակությունը՝ էջ 8

«ԱԵՐՄՆԱՅՎՆԻ ՎՌԱԿԸ»

Սկիզբն էջ 6

Մենք ապրում ենք չափազանց ինֆորմացված մի դարաշրջանում, այնքան շատ տեղեկություններ են լցվում մեր գլխի մեջ, որ եթե Աստծու խոսքի «ֆիլտրը» չլիներ, ապա մեր ներաշխարհը կարող էր ուղղակի ավերակներ:

Շրջորդող արմատների հսկայական ծավալը հարկումներ է բախողանշում, արմավը սնուցվել է այս հնգամյա հավաքի մյուսները: Պատկերացնել մարդկանց մոտեցումներ: Մաշտից հաստատապես մասնավորապես է «Այլ», Զրիստոսի հարթություն է արտաբերում: Երբեք մարդկանց քողովել է հարկումները կտա: Շրջորդող արմատ է «Դժբերություն մարդ ամամ է հարկություն ելք մասնակցի, երեխի մի քան կա»: Սյուրիկը վերջին կարծիքի արմավ չունի: Դարձյալ հեղիք է լինում «Ինդիկալատոր» կարծիք, ե անմաշտակ կոնիստանս հավաքը: Այդպես էլ այլ քողովել, որ, որոնք խոր արմատներ ունեն, հարկումներ սնուցվող արմատային անել: Բայց այդ կողմեր են, բայց արմատները մուտ են: Չմասնավորապես, ցավը քողով, չափ մոխրատեր Լուկա լինում ցուրտ արմատներ ունեն:

- Երրորդ վիճակը փշերի մեջ ընկած սերմերի մասին է. «Ու փշերը բարձրացան ելան ինքրոեցին» (Մատթ. ԺԳ 7):

– Սա, բերեմ, ամենաթշվառ վիճակն է
Սրանց վրա կարելի է ողբալ ամենից շատ
Ինչն սրանց մասին է «Հայտնություն»-ը
ըմմ ասվածը. «Գիտեմ քո գործերը, դու, որ
դ՛ստանես եւ ո՛ր տաք. երանի որ տառն ին-
տերի եւ կամ տաք, իսկ դու գաղջ ես...»
(Հայտն. Գ 15-16): Իսկապես ամենաողորմե-
լի վիճակն է սա եւ շատ վտանգավոր՝ ո՛ր
այս կողմ, ո՛ր՝ այս կողմ:

Այս շերտը նույնպես երկու հանգամանակների, երկու «գործը» պատճառ՝ փշերի պես «խեղդող» հոգսերը եւ հարստության պատ

Առաջին հայացքից հոգս անելը շատ ան-
մեղ, անգամ բարի բան կարող է թվալ: Դո-
հոգս են անում ընտանիքը պահելու համար
ծնողի, զավակի, բարեկամների հա-
մար... Յոգս են անում, նույնն է թե՛ անտա-
ր

երկ չես: Բայց այդ ու տես, որ ամենավաճառ-
գավոր ժողով ներկայանում է հենց քաղի
կեցիկարարներ: «Ինչո՞ւ ես զայլիս Քրիստոս-
ի ամուսնին ու արդու ճաշակունք» հար-
ցի չառ ու չառ մարդկանց շուրթերից
տես ընթ. «Տե՛ր հայր, ժամանակ չունեն»:
Քննական հարց է ծագում. «Իսկ ի՞նչ ես
տու, որ ժամանակ չունես»: Եվ երբ ընթ
ես մարդկանց գոճերը, տեսում ես, որ,
թա՛մանակ լինեալորի հսկցամանը իմ-
նակախուտ կերծ է, հորիկալս: «Ժամանակ
չունեն» աղո՛ր մարդը համա՛ն ժամանակ ու-
նի ժամերով թա՛մաթալե, խորիկ խալալու,
գանգանկ մոխիասալիի, հարբերի համար:
Ինչն ինչ ժամանակ ունի՝ քաջի հոգու ին-
տույթակ, աղոթի, սրբության գործերից:
Ժաման մարդկանց աւել էւ են երկից երկու-
նե՛ս աւում: «Ինչի՞նք ես, որ պարզապէս մո-
ռացել ես կամ չգիտես, որ այդ ժամանակ
մեզ կա՛տու՞մ է պարզե՛նք, ինչպէս որ այս
կայաքը, որն այդ ժամերից է բարկալանալ:
Ո՞րք ես համարձակու՞մ եմ Լուրդի չես
«Ժամանակ չունեն»: Եվ ահա երբ այդու-
նե սնուն, նշանակում է՝ փշեր չես խեղել
ես, եւ որոնե՛ս պարտը չես տա, եւ այդ հա-
կաթըն է՝ իրոք ես համարացել էրի ընթ. աճե-
ցի, հոգալիս որո՞ւն ես եղա՞ր քա՛ղի, աճե-
ցի, որպէս ինչ-որ աստիճան, քա՛ղ աղ-
ղընցում փշերը չես խեղերե՛ց, քանի որ
հակաբարձ «հակապարզ» որ աղոթե՛ս ու
ասովգապաշտության համար ժամանակ
չունես:

Այս վիճակի երկրորդ հսկայական շրջանը՝ «գործը» աստիճանով ինչպես ասացինք, հարստության պատրաստելն է, ինչը գրանցվում է մարդու ընկալելի վրայից առաջացած զուգընթաց։ Երեխան չգիտի՝ ինչ է հարստությունը, դրանից ինքն բարդ կամ բացեղծ կարող են մտնել։ Բայց մեծահասակը սկսում է հարստության ամբողջ գնահատելիքը արժեքներով և շրջապատում ընդունվող ցավախիչներով։ Եվ ինչպե՞ր չկա ճշմարիտ հավաստ, մամուլիս դառնում է ինքն պաշտամունք։ Սակայն Քրիստոսը բազմիցս զգուշացրեց մամուլային պայմաններից անվերելի մտնել։ Պարզապես այն էր հսկայական

տակ գիտակցել, որ կյանքի երջանկությունը երեք մամուռայի, այսինքն՝ նյութական ու երեքգձածի մեջ է կադող լինել, որն ինքնին մարդու ներքին, հոգեդ որ կյանքում որեւէ Էական դրական դեր չի խաղում, ընդհակառակը՝ հաճախ պատճառ է դառնում գանազան մեղերի ու մուլուկոսների, ինչի հետեւանքով կոտորվել է հալածությունը:

- Հասանք վերջին՝ պտղաբեր հողի վիճակին. «Եվ մեկ ուրիշ մաս ընկավ պարարտ հողի վրա եւ պտուղ տվեց. կար, որ մեկին՝ հարյուր. եւ կար, որ մեկին՝ վաթսուս, եւ կար, որ մեկին՝ եղեսուս» (Մատթ. Ժ 28):

Երանի՜ Է այս մարդկանց՝ երանի՜ խոսքը, ուրեք խոսք Մատենի խոսքը և ինքն տոտի մեջ կապանի, սահմ ու դողով կախալիսն այլ։ Ինչպե՞ս մի անգին ու համբերական գանձ, կամանն ու կանցնե՞ն իրենց մեջ և Տիրոջ կնիքային սիրո, խաղաղության, քաղցրության, համբերության, բարցորության, հավատարմության, անկախամտության, հավալի և հույսի՝ առուելու, մեկին՝ հայրող, մեկին՝ հավալ, մեկին՝ երեսուն։ Մեր տարբ հայրերը գեղեցկորեն մեկնում և այս օրեքը։ Հավալուց եւ ու՛ր իր կանքը բողոքաբեր են՝ մեծախում և Մատենի՝ ամբողջ իր եռը։ Երանք ուղտակով Զրիտտուի ծառա՝ Երանք բացաբանի պրակակց մարդին և ծաթուտուն կրակը և, իր պարուն և աշխարհի մեջ, քայց ծառայելով Մատենի պարուն և առաքինի կանքովը։ Երեսունը՝ իր կրակը և, իր սրտեկեղ մեջ հավալ ու նե՛ն և իրենց կարողության չափով բարին և գործուն և սերմանակ։ Անկախ աշխարհի՞ բողոքն ի Մատենի նվիրաբերելու պարուն ունե։ Ինչ խոսք, ավ՛ել կերեք, իր ամեն մարդ կարողա՞նք «մեկին հավալու» արդյուն խոսք։

• Դուկասի Ավետարանում առափին հա
ջորդում են հետևյալ խոսքերը. «Ոչ ոք ճրա
հի վառի եւ կաթալի տակ չի թաքցնի, ա
յլ կրնի աշտանակի վրա, որպեսզի ոքիք մտ
նեն, լոյսը տեսնեն» (Դուկ. Ը 16): Եվ ավել
ազատում է. «Ծածուկ ոչինչ չկա, որ չհայտն
վի, ոչ էլ գաղտնի բան, որ չիմացվի»:

Ինչո՞ւ է այս խրատը հետեւում առակին

[illegible]

Հյուրընկալեց Հայկ ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆԸ

ՎԸՆ-ՎՍԵՂՈՒՐԿՎԿՆԻ ՆՍՏԵՐԿՎԿՎՆ-ՄԵՍԿՈՒԹՅՈՒՆ ԳՈՐԾԻՉՆԵՐԸ 19-ԻՂ ԴՅՐԻ II ԿԵՍԻՆ

Սիսիգը՝ էջ 7
Մարտի Կրիմյանի մասին Սիսիգընով լույս են տեսել բազմաթիվ աշխատություններ, որոնք զուրկ են արհիվային հենքից: Նախկին Կրիմյանի Միությունը տարածքում է այսօրվա 33 անկային հանրապետությունում արհիվային հարուստ և լուրջ է, ձեռագիր ստեղծարարների վրա հեղինակ ունեցողությունը իմ գիրքն է, իսկ Սովետականի մասին լայնածավալ գրվել են բազմաթիվ հոդվածներ, ամսական ևս այսօր միակ համալսարանի հետազոտությունը իմ աշխատությունն է, մասնավոր երկրորդ հրատարակությունը, որը հարստացել է երկու մեծ հոդված-գեղարվեստներով: Այդ բոլորի շարքում ամենաարժեք

ըր արժեքն ունի Մովսեսյանից գործունեությանը տված հետազոտող Արշակ Ապարանյանի գնահատականը, «Իր ազգին կանխելը հայտնաբերելն էր կեսակը» (Էջեր հայ գրականության, հ. Ս. Ազգիներ, էջ 8):
Կարգազ ժառանգավորացի Նշանավոր սաներից էր Արևես Թովմասյանը, որի մասին փոքրիկ աշխատություն է գրել խորհրդային պատմական Թովմասյան Ավդյուբեյկան, իսկ նրա գործունեության գնահատելը որովայնը տարածացել են տարբեր պատմաբանների ուշադրությունը: Թովմասյանի իր գործունեության վրա շարժական արևմտա-ստալին է արժեքավոր գործիչների: Դեռ ժառանգավորացուն

ուսանելու տարիների եռանդով աշխատակցել է «Արծի Վասպուրական» ամսագրի աշխատանքներին, գրել հոդվածներ, բանաստեղծություններ: Սակայն առավել Նշանավորվել էր նրա հասարակական և քաղաքական հոգեւոր գործունեությունը: Նա սերտ հարաբերություններ հաստատեց արեւելահայ գործիչների հետ, եռանդուն աշխատակցեց «Մշակին», դարձավ Գրիգոր Արծրունու ազատագրական կապտակնոր հետապնդող գաղտնի իմաստի ակոսում: Թիֆլիսում ևս հաճախ էր զեկուցումներով հանդես գալիս իրաւաստությունն առաջ, թրջակցում «Մշակին»՝ այդ ընթացքում էլ սերտ կապ պաշտպանելով Վա-

սի՝ իր գաղափարակցի ընկերների հետ: Թիֆլիսում լույս տեսանալու փոքրիկ գրքակները՝ «Հայրենիքի պահանջները եւ հայ գրողացին» (1881 թ.) եւ «Մասին լեռների հարավային ստորոտներ» (1882 թ.), որոնք արժանացան մեծ ուշադրության: Եթե հայ գրողացի պահանջների մեջ եւս առաջադրում էր սոցիալական խնդիրներ՝ դրանք սերտ միախուսելով ազգային հարցերին հետ, ապա երկրորդ քարոզացում էր հայ-թուրքական եւ հայ-առաքյան դաշինքի հիմնաստեղծ ազգային-ազատագրական պայքարում:

Հարուստակն
Եւսմ ԿՈՍՏԱՆՅԱՆ
Պատմ. գիտ. որակոր

ՄԵ ՊԱՏԱՐԱՐԱԳԻ ԻՐԱՎՆԵՐ ԼԵՒԱՍՏԱՐԱՐԻ ԽԱՅՈՒՅԻՄԸ

Մայր Աթոռ Սբ Էջմիածնի միաբան Ս. Տաճատ արեւոյ Տաճատիւրը, ով ուսումնաւոր-յան մայրաւորով արդեն երեք ամիս է, ինչ գլուխ է ԼԵՒԱՍՏԱՐԱՐԻ, այսինքն, ամիսը երկու անգամ, Պատարագ կնատուցի Վարչապի Սբ Վահայիթի եկեղեցում:

Լուսինի Պատարագ մատուցելու նոյնեք-րի 7-ին: Պատարագի ավարտից հետո կա-տարել Հայրապետական մարաբար՝ Ն. Ս. Ս. Տ. Գարեգին Բ Վեհապետ Հայրապետի գահակալույթան 11-րդ տարեկարծի առիթով: Նոյնեքրի 22-ին վարչապետական հայերը կկրին հնարավորություն կունենան մասնակցելու արքայական արարողութան:

Դեկտեմբերի 5-ին մատուցվելիս Պատարագի ավարտից հետո կկատարվի հուշահանգիստ՝ Հայաստանում 1988 թվականի դեկտեմբերի 7-ին երկրաշարժի հետևանքով զոհված կայորյկների համար: Հաջորդ Պատարագը հանրակցի դեկտեմբերի 19-ին:

Հայր տուրբն այս առիթով իրավել է իղել ԼԵՒԱՍՏԱՐԱՐԻ ընթացիկ հայրապետը. «Մի-թիւն հայեր, տուրբ Պատարագին մեր անմիջական մասնակցութեամբ եւ մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսի կեանքար Մարմին եւ Արյան, այսինքն՝ Հայրապետական ճաշակովն էլ, որ կարող ենք ընդգծել երբ հոգեւոր հայրերից: Արարող ենք հանդիսանալ Վարչապետում ընթակցիվ բոլոր հայերի ներկայությունը վերափոխվել օրերի տուրբ պատարագներին»:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐԲԳՈՐԾՆԱԽԱՐԱՐԸ ԿԱՎԱՏԱՅՈՒՄ

մերի, ուսուցիչների, պաշտպանության եւ համայնքի ներկայացուցիչների հետ:

Հանդիպում տեղի ունեցավ ճեմարանի դահլիճում, ուր Մարդասիրական սաների ու ժողովրդականացիքի ներքին ու աս-մունք: Այնուհետև Հնդկաստանը հոգեւոր հովիվ, Հայոց մարդասիրական ճեմարանի կառավարիչ Ս. Նոյնն արդ. Հովհաննիսյանը բարի գալուստ մտադրեց մայրա-քաղիք:

Այս հայր տուրբ բեմ իրավիքն հա-յարար Էդուարդ Նալբանդյանին: Հարգարժան մայրաքաղիք խոսեց հայ-հնդկա-կան հարաբերությունների եւ իր պաշտո-նական հանդիպումների մասին, պա-տասխանեց ճեմարանականների հարցե-րին: Պարզեց Նալբանդյանին իր գոհու-նա-կությունը հայտնեց ճեմարանականներին աւ այն, որ հնդկներին քաջատեղյակ էին ազգային հարցերին:

Նախադարձ Կալիքաբայից մեկնելուց առաջ հայր իտրեմը եկեղեցու վարչա-րան առնձնակցել եւ ավագ անդամների ուղեկցությամբ Էդուարդ Նալբանդյանին եւ նրա տեղիմեծ առաջնորդը Սբ Նալա-քեմ արք. եկեղեցի, ուր մայրաքաղիք եւ նրա շրջակայքը հայրապետից դարձան հնդկաստան 300-ամյա եկեղեցու հոգեւոր եւ ազգային հարստ տարծներին:

ՄԱՐԴԱՍՐԻԿԱՆ ՏԵՍՏԱՐԱՐ

ԱՄՆԵԱՅ ՆԱՅԻ ԿԱՊՈՂԻԿՈՍ ԳՎԱԿԵՍՅԱՆԻ ՆԱՄԱՆԵՐ ՀՈՒՄԻ ԿԱՊՈՂԻԿԻ ԵԿԵՂԵՍՈՒՆ ԶԱՆԽԱՆԱԿԱՅԻՄԸ

Ն. Ս. Ս. Տ. Գարեգին Բ Տալարագույն Պատարագ եւ Ամենայն Յայոց Կաթողիկոս լույսերին է ինչ Բարդուղի Սայրաթա ա-Նալբայի արարական կաթողիկոսներում տեղի ունեցած ահաբեկական զոհողու-թյան հետեւանցով գրված 58 անկախ գո-հերի եւ Արարական Կաթողիկ (Քաղեյա-կան) եկեղեցու անարժանի պատմություն կապակցությամբ ցավակցական նամակ է իղել Հոսի Կաթողիկ եկեղեցու թախա-ս-

յալեւե Բենեդիկտոս Ժ2 Պապին: Սորին Արթուրյան նամակում մասնակո-րայան ավանդ է «Դիմելով Իրաքի իշխա-նաստությունների քրիստոնեական փոքր-աստությունների իրավունքներն ու ազա-նությունն ապահովելու կողմ՝ միաձայն-կան խստորեն դատապարտում ենք այս անթղիկարդի արարքը, որը միջուկա-կան ատելություն բողոքեցու կանխա-մաժաճել քայլ է անկարծի մի երկրում, որ-

տեղ մահմեդականներն ու քրիստոնյաները դարձել շարունակ արդեն եւս իրաւա-րությունն մեջ: Կորսակն սպախւցում ենք Ձեր Արթուրյան, Իրաքի Արարական Կաթողիկ (Քաղեյական) եկեղեցու Պատարագ-ին, եկեղեցականներին ու համալսարան ժողովուրդն եւ արդարեւ աւ Ամենապատե-նական, որ իր փրկով եւ ողորմությամբ Ամստոն արքայական մեջ ընդունի անմեղ գոհերի հոգիները:

Կարգալույծ է հռչակվել Տ. ՂԵՆՈՒՄ ԲԱՐԵԿԱ ՂԵՆՈՒՄԻՆԵՐ

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ Տալարագույն Պատարագ եւ Ամենայն Յայոց Կաթողիկոսի հայրա-պետական տնօրինության կարգալույծ է հռչակ-վել Սբ Շողակաթ վանքի վանապետ Տ. ՂԵՆՈՒՄ ԲԱՐԵԿԱ ՂԵՆՈՒՄԻՆԵՐ կանոնական ծառայությունից իրաւաւորելու մասին ինքնորոշումը:

Կարգալույծ հռչակված իրաւաւորի իման վրա: Նրան կրպակի աշխատակալների շարքը եւ կկրվի ավագանի անունով՝ Արթուր ՂԵՆՈՒՄԻՆԵՐ:

Լուսավորական կոթող
ՄԱՐԴԱՍՐԻԿԱՆ ՏԵՍՏԱՐԱՐԻ

ԱԼԵԿՍԱՆԴՐ

Ծովի կապույտը աչքս չի շղուտ:
Այլաց մեջ այնքան արցունք կա պահով,
Բայրեղների պես՝ ծովի խորքերում,
Իտրում են գոլորտիկ մարգարիտ դարձան:

Քամին ուզում է հուզմունքս մեղմել,
Գզվում է, շղթա այնքան՝ երկաղաղոր,
Ինձնից առավել հենց մա է հուզվել,
Ա՛խ, գոնե մեկը այդ խնկերն զբար:

Հի երկզունք իր գույնով քոտոր
Նախաքան արդեն ի՞նչ զորանա,
Հարցնի չունեն այսպիսի ճոր,
Ուրիշ հուզմունք է իմ հոգում իմնա:

Հիմա էլ չկա տեսիլքը նախկին,
Նախկին այն «այո»-ն, որ հարյուր «այո» էր,
Երախտապարտ են այն համեմատմանը,
Որ դարձավ խթան. դա կյանքիս կյոն է:

Բացվել են հոգուս աչքերը՝ փակվել,
Խաթարանք նախկին վաճել են հեռու,
Անհրապույթումն այս համատարած
Մարդուն դարձրել է խավարին ելու:

Ծովի կապույտը, ա՛խ, լույս տարբեր մի,
Դաժմում է երբեմն հուժկով, անարկու,
Նա էլ է տեղեւում Աստուծ ձեռքին:
Ծովն էլ մարդու պես կարտու է հոգու:

ԱՐԱՆԵՍԱՐԻՈՅԻՆ

Կյանքն ասպտակում է,
Յալից կեկվում ես,
Ծովից հասունում ես,
Բայց չես քարամում:
Թերափու հոգիդ ամենուրեքում
Ազգայնապարտքս ասոր արցունքներով:
Սեղանվան մեղքի գալարակոտմը
Կապարանկում ես մի իրաւք երով:
Կյանքն ասպտակում է,
Մայրանք պաներ անց որ բեզ հաղթում ես՝
Գոնե մեկ մտքից գաւաղելու գնով:

ՎԵՐԱՏՈՒՐԻ ԻՆՁ, ՏԵՐ

Գամում են խաչիլ,
Հողեղեն մարմինս,
Մարմնիս հոգում՝ մոխրացած մտքերս:
Ցավում եմ ծրարը՝ վերքերս,
Ծանր եմ բեռներս՝ մտքերս...
Նո՛րաւս փոքրիկ մի բոբրո՛ր
Բորբոքում մեղքերս պայտյանով:
Վերածմիր իմն, ՏԵՐ,
Ու Երեւոյի բոժոժն մերից,
Որ դրսեւ մի բիբեղեղի
Աշխարհով մեկ սպեմն Սեղո:

Սեղանյա ԳԻՐԳՈՐՅԱՆ

ԵՐԻՍՏՈՆԵԱ ՅԱՅԱՍՏԱՆ

Կրտսական, մշակութային, լրատվական երկշաքաբաբեր
ՅԻՄՆԱԿԻՐ
Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին
«Երախտալիք»

«Իրախտալիք Յայաստան»
թերթի խմբագրություն
Գլխավոր խմբագիր
Մատթի Ատուանյան

Գրքանկան վեպանիս՝ 624
Կրքագրություն հասցեն՝
Մայր Աթոռ Սբ Էջմիածին

Հեռախոս՝ 517197
Էլ. փոստ՝ gah@etchmiadzin.am
Ստոր. տպագր.
17.11.2010 թ.

Տպագրականը՝ 2100
Գինը՝ 50 դրամ

Միջկրոնական համաժողով ժնեւում

Նոյեմբերի 1-4-ը ժնեւում՝ ԵՅԻ կենտրոնական գրեհասկանով, տեղի ունեցավ «Երիտասարդների ու խլասմականները հանդիսարարում ազգային համայն կոնֆերանսը՝ գումարված միջազգային կոնֆերանսը՝ կոմպարսվալ որոշեց տեղեւել հուզելու արժանաւորների հատուկ խումբ, ում արաւ կարծազան-կի կրեհիկոսական իրաւիկներն էր:

ռուլթաբ, որում մասնակորապես ա-սկում է. «Հանգիս կոնֆիկտներ տեղեւել-յու կրոնիկ են իրում կատարում, լույ-սիկ երբ որանց իսկական պատմա-րանի այլ են, իսկալիք» միջոցների ա-նարդար բաշխումը, ճշմունքները, բռնա-դրքներն ու անարդարությունները:
Համաժողովի մասնակցում էին նաեւ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին Ս. Վեհա արք. Արաքյան եւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսությունը՝ Ս. Աե-պոստ արք. Սարգիսյան: